

Jože Dular | Mati

Zunaj večer je. Odmrl je dan.
Tretjič že noč me zajema brez spanja,
dneve tri dolge obup prej neznan
moje srce mi v bolesti razganja.
Kakor da sonca ne bo več z neba,
ko da je zadnja se zvezda utrnila,
v meni temno je... Nikdár do srca
radost ne bode mi več prisvetila.
Bog moj nebeški, čemu še živim,
ko pa življenje brez smisla je zame,
zdaj, ko prav vse izgubila sem z njim,
zdaj ko pač vem, da nikdár ne objame
ga moja desnica, da se iskrile
ne bodo oči mu, sijal ne obraz,
zdaj, ko nikoli iz tuje gomile
več ne priklíče moj šibki ga glas.

Saj še pred tedni je vedro dejal:
»Z Bogom, mati! Nikar ne skrbite,
vrnil gotovo se z vojske bom zdrav!
Z Bogom, mati, nikar ne jočite!
Rajši z nevesto pripravite balo,
hrastovo postelj, omaro in skrinjo.
Mesec minil bo in morda še malo,
pa boste čuli spet mojo stopinjo.«
To mi je rekel in jaz sem verjela,
da ne okusim nikdár več pelina.
Ondan novica je črna prispela:
»V borbi letál izgubili ste sina.«
Bog, mar zares ni biló še dovolj,
da so očeta mu v vojski ubili
in da mu deda zajel je pokolj?
Oče nebeški, le kaj so storili! —
Ni jih... Zdaj sama za mizo sedim.
Mráz je, a mene razpalja vročina.
Ali ne vidite? V ognju blaznim,

vpijem in kličem: Dajte mi sina,
dajte, vrnite mi zopet moža,
vi obudite od smrti očeta,
dajte, da zopet jih vidim doma,
dajte, kar vzela je vojska prekleta!

Sama sem. Vpijem in kličem zaman.
Oni v grobovih negibni leže.
Sama sem. Zunaj ugasnil je dan.
Težki spomini prebridko skele.

Komaj stoletja četrt je minilo:
— kakor da včeraj je, se mi dozdeva —
v hlevu sem molzla, ko plat zazvonilo
v stolpu je sredi poletnega dneva.
Brž skočim venkaj, pogledam po vasi.
Kaj je? Čemu so razgreta vsa lica? —
Doli pri cerkvi dolg jok se oglási.
Kakor požar se razlije novica,
da so na vojsko vsi moški pozvani,
da še to uro vsi morajo zdoma.
Gledam... Ti vriski, klobuki postrani...
Ali mar sanjam? Ne, tukaj ni dvoma.
Oče razgret prihiti mi naproti,
zbeگان je ves, do besede ne more.
»Vojska je! Janeza danes vzemó ti!«
bruhne iz sebe in kot brez opore
zgrudi na klop se. Jaz v njega strmim.
Trem se. Vse se zasuče krog mene.
Oče, povejte, kaj hočejo z njim,
oče, kaj tu ni pomoči nobene?
Mar bodo res mi na vojsko ga vzeli,
zdaj, ko sva komaj živeti začela,
zdaj, ko otrok nama joče v zibeli?
Bog, le kaj bodem brez njega počela!

Šel je. O, koliko sem prejokala!
Če se le spomnim, pri srcu me stisne.

S sinkom — edincem ob možu sem stala,
ko na ovinku vlak rezko zavrisne:
k možu brž skočim, ga zadnjič poljubim,
sinka še enkrat podam mu v naročje,
da bom skrbela za vse, mu obljubim. —
Potlej mi vlak ga odpeljal v noč je.

Preteklo več mescev je žalostnih dni.
Komaj za silo sem se umirila,
ko mi z bojišča nekdo sporoči:
»V jarku granata moža vam je ubila.«
Da bom zblaznela, tedaj se je zdelo,
videla vedno le grob sem širok.
Sčasoma v meni je vse omrtvelo. —
Žarek edini mi bil je — otrok.

Leto prešlo je. Jesenski bil dan je,
ravno pričeli smo ajdo mlatiti,
ko vsem nam dano bilo je na znanje,
da treba čez dva dni bo vas zapustiti.
Burja pihala je. Zima pred vrati!
Kam naj z očetom, z otrokom se denem?
Nisem pustila se v svet odpehati,
z njima ostala sem v domu lesenem.
O, le zakaj nismo rajši bežali! —
Preden se dobro sem zmote zavedla,
sredi noči, ko brezskrbno smo spali,
četa sovražna vso vas je zasedla.
Zjutraj zagledam v sobi vojaka,
kakor zverina zažene se vame.
Vpijem in kličem!... Oče ne čaka.
Borba na smrt med obema se vname.
Oče podleže. — Roké so vklenili
tesnó mu na hrbtu, ga gnali pred zid...
Zreti sem morala — Bog se usmili! —
kako bil za mene je oče — ubit.

Ponoči z otrokom sem jim ubežala.
Tri leta blodila kot zver sem po svetu,

v treh letih solzé sem prav vse izjokala
po možu ubitem, po mrtvem očetu.

Vojske je konec in konec morije!
V rodni spet kraj grem iskat zavetišče.
Gledam... — o groza! — nikjer domačije...
kjer koča je stala, je zdaj — pogorišče.
Dom spet sezidam. Sin že odrašča.
Hosto posekam in hlev si postavim,
spet se pod zimo napolni mi kašča,
vse, kar mi manjka, nanovo pripravim.

»Nikdar vojské več!« ljudje so vpili,
jaz pa sem reva jim uboga verjela.
Nismo grozote še vse pozabili,
ko se je borba iznova pričela.
V vojsko so tokrat mi sina pobrali —
ko bi nebo ga nikdar mi ne dalo! —
z bombnikom so ga čez môrje poslali,
tjakaj na vročo sovražno obalo.
Bil je še mlad, tako mlad in na svetu
hotel še dolgo bi, dolgo živeti,
ko nad bojiščem je v drznem poletu
moral v letalu razbitem zgoreti.
Sina ni več — in neznana gomila...
Kam naj potočim grenke solzé ti?
Trudna sem. O, ko bi zemlja me skrila,
da bi že nehala enkrat trpeti!

Sama sem. Vpijem in jočem zaman.
Oni v grobovih negibni leže.
Sama sem. Zunaj ugasnil je dan.
Težki spomini prebridko skele.